

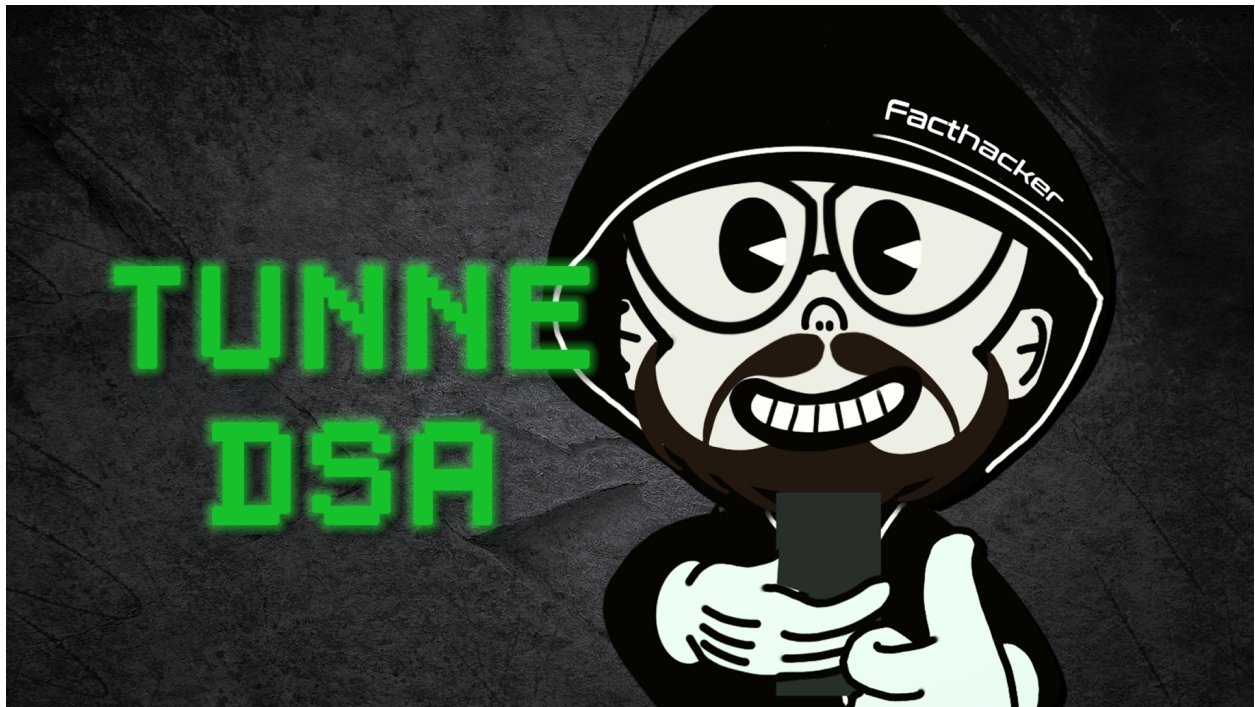


Keskustelupaperi [diginatiivin DSA ja infomaatiohäiriöt -tilaisuuteen](#)
Päivitetty 28.10.2024 tilaisuuden loppusanoilla

Mitä hyötyä digipalvelusäädöksestä on diginatiiville? Tarkastelussa Tiktok

“Nyt (DSAn) riskinä on, että kuluttajalle ei välttämättä jää paljon käteen, vaikka hän tekisikin viranomaiselle ilmoituksen. Kansalaisten näkökulmasta on tärkeää, että heillä on tietoisuus oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä kanavat, joiden kautta oikeuksista voi pitää huolta.”

Lähde: [DECA](#) keskustelumuistio DSA-paketin jalkauttamisesta, 22.10.2022



Katso Youtubessa:

[Faktabaari FactHacker roolimall: Tunne DSA](#)



Johdanto: digijätit, “Facthacker” ja DSA:n supervoimat

Digipalvelusäädöksen eli DSA:n toimeenpanosta käydään parhaillaan tiukkaa väantöä erityisesti isojen digialustojen (Digivalta, Very Large Online Platforms, (VLOP)) ja kansalaisten oikeuksia suojaavien EU-maiden viranomaisten, pienempien asianomistajien ja kansalaisyhteiskunnan edustajien kanssa.

Tässä keskustelupaperissa näkökulmana on kuvitteellinen digitaalisessa ympäristössä kasvanut diginatiivi Facthacker-hahmo ja hänen suhteensa DSA:han. Hän on 17-vuotias, vielä oppivelvollisuuden piirissä ja valmistautuu pian käyttämään äänioikeuttaan vaaleissa.

Esitämme tässä keskustelupaperissa kysymyksiä, joiden kautta voimme analysoida DSA:n Facthacker-hahmollemme antamia mahdollisuuksia – ensiksi asiantuntijoiden kesken. Sen jälkeen aiheiden käsittelyä on syytä jatkaa mielestämme yhdessä nuorten kanssa.

Kysymys 1: Miten digipalveluasetus näyttäytyy Facthacker-hahmollemme somepalveluissa, joiden kautta hän pääasiassa seuraa uutisia ja saa tietoa ajankohtaisista yhteiskunnallisista asioista?

Tuoreimpien tilastojen mukaan 15–29-vuotiaiden suomalaisten eniten käyttämät sosiaalisen median palvelut ovat ([Kavi, 2024](#)):

- | | |
|------------------|-----------------|
| • Youtube 84 % | • Facebook 61 % |
| • Instagram 83 % | • Discord 34 % |
| • Snapchat 78 % | • Jodel 33 % |
| • Tiktok 64 % | • Reddit 29 % |

Sanomattakin on selvää, että somen käyttö nuorilla keskittyy pääasiassa muuhun kuin uutisen seuraamiseen. Kuitenkin Tiktokista on tullut monille nuorille tärkein uutiskanava – sitä käyttää uutisten seuraamiseen jo 49 % 13-18-vuotiaista ([Uutismedian liitto, 2024](#)). Toiseksi tärkein on iltapäivälehdet (37 %) ja kolmanneksi tärkein Instagram (32 %). Snapchatista ja Youtubesta uutisia seuraa 22 %. Yksilölliset erot nuorten somen ja muun median käytössä ovat kuitenkin suuria. Mediankäyttäjinä nuoret toivovat median käsittelevän heitä kiinnostavia aiheita ja heille sopivassa muodossa ([DECA, 2023](#)).

Edellä mainituista somepalveluista suosiotaan on kasvattanut viime vuosina erityisesti Tiktok. Samaan aikaan esimerkiksi Youtuben ja Instagramin käyttö on kääntynyt jo 13-16-vuotiailla laskuun ([DNA, 2024](#)). **Koska Tiktok on keskeinen kanava nuorten luotettavan uutistiedon saannissa, keskitymme siihen.** Tiktok on ollut median tikunnokassa mm. tietosuojaongelmien, disinformaation ja vaarallisten somehaasteiden takia. Kyselyn perusteella nuortenkin parissa kriittisyys Tiktokia kohtaan on lisääntynyt. Edellä mainitussa Uutismedian liiton kyselyssä 43 % 13–18-vuotiaista vastaajista oli huolissaan Tiktokin liiallisesta tiedonkeruusta ja 72 % ei luottanut kaikkiin Tiktokissa kohtaamiinsa uutisvideoihin.



On syytä huomata, että uutisten seuraaminen sosiaalisessa mediassa on sivujuonne.

Kaikkiaan 13–16-vuotiaat viettävät oman puhelimen kanssa tyypillisesti 2–4 tuntia päivässä (45 %), mutta pieni osa (3 %) on puhelimella yli 6 tuntia päivässä. Tärkeimmät puhelimen käytön syyt ovat yhteydenpito kavereihin ja perheenjäseniin, ajanvietto muun tekemisen puutteessa, netissä surffailu, musiikin kuuntelu ja videoiden katselu ([DNA, 2024](#)).

Keskimäärin 13–18-vuotiaat viettivät Tiktokissa 1,5 tuntia päivittäin (Uutismedian liitto, 2024).

Jos Tiktokin käyttö koostuu esimerkiksi 8 sekunnin lyhytvideoista, keskimääräinen nuori ehtii katsoa päivässä varovaisesti arvioiden yli 600 videota. Tätä voidaan verrata suomalaisten tiedotusvälineiden Tiktokissa julkaisemiin videoihin, joita on parhaimmillaankin vain 10-20 kpl päivässä. Aktiivisimpia ovat Iltalehti, Ilta-Sanomat ja MTV uutiset, jotka julkaisevat videoita useammin kuin kerran päivässä. Muut kotimaiset uutismediat kuten Yle uutiset ja Helsingin Sanomat ovat tätä passiivisempia.

Tiktokissa olevien uutisvideoiden vähäisyyden vuoksi on hämmentävää, että nuoret nimeävät sen ensisijaiseksi uutiskanavakseen. On oletettava, että nuoret saavat suuren osan uutistiedostaan Tiktokissa *muiden* kuin tiedotusvälineiden tekemistä videoista. Tätä oletusta tukee Uutismedia verkossa -tutkimus ([2024](#)), jonka mukaan Tiktokissa uutisiin liittyen suurimman huomion kohteita olivat perinteisten tiedotusvälineiden ja toimittajien (44 %) ohella tavalliset ihmiset (32 %) sekä verkossa toimivat persoonat, vaikuttajat ja sisällönluojat (32 %). Alle 20-vuotiaiden uutismaisema näyttääkin eriytyvät heitä vanhemmista siten, että uutislähteet ovat yhä useammin muita kuin [Journalisten ohjeisiin](#) sitoutuneiden tiedotusvälineiden tuottamia.

Tiktokin tyypillinen käytötapa on selata videoita Sinulle/For you -näkökulman kautta, joka perustuu hyperpersonoidun algoritmin tekemiin suosituksiin. On hyvin kyseenalaista, moniko Tiktokin käyttäjä kykenee nopeasti vaihtuvien videoiden lomassa arvioimaan, onko kyse luotettavasta uutisvideosta, vai esimerkiksi anonyymin tilin luomasta *uutisen kaltaisesta* videosta. Esimerkiksi DECA-hankkeen kyselyssä ([2024](#)) vastaajat kokivat Tiktokissa kaikkein useimmin (35 %), että he eivät osanneet sanoa, olivatko he kohdanneet alustalla disinformaatiota.

Lyhytvideosovellusten käyttö on luonteeltaan nopeaa selailua ja sellaisten videoiden katselua, jotka herättävät mielenkiinnon. Tällaisessa tilanteessa pikemminkin visuaalinen kiinnostavuus ja huomion herättäminen ovat katselupäätöksissä tärkeitä. Tätä korostaa se, että Tiktokin algoritmi ei perustu monen muun somepalvelun tavoin siihen, mitä julkaisijoita käyttäjä on päättänyt ottaa seurantaan, vaan siihen, mitä aiheita ja millaisia videoita käyttäjä on aiemmin katsonut, ja mitkä videot ovat ylipäättään sillä hetkellä suosittuja. **Lähdekriittisyys on algoritmin ohjaamassa lyhytvideopalveluissa hyvin vaikeaa. Ja erityisen vaikeaa se on nuorille, joiden tiedonhaku- ja lukutaidot ovat vielä kehittyvässä.**

Palataksemme Facthacker-hahmoon, Tiktok on hänelle keskeisin uutisten seuraamisen kanava. Mutta samalla se on ylivoimaisen haastava ympäristö luotettavan uutistiedon löytämiseen ja sen arvioimiseen. Jotta hän voisi toimia Tiktokissa taitavasti, hänen tulisi:

- 1) tuntee perusasiat sovelluksen algoritmista,
- 2) osata käyttää palvelua tarkoituksenmukaisella tavalla uutisten seurantaan sekä
- 3) kyetä arvioimaan siellä kohtaamiaan tietoja välttääkseen mis- ja disinformaatiota.



Ilman tällaista digitaalista informaatiolukutaitoa, Facthacker on vaarassa joutua Tiktokin algoritmin luomaan suodatinkuplaan, harhautua luulemaan epäluotettavia tahoja oikeiksi tiedotusvälineiksi sekä uskomaan disinformaatiota luotettavaksi tiedoksi.

Kysymys 2: Kuka auttaisi Facthackeriamme ja muita teinejä, jotka uivat syvällä digitaalisen sisällön virroissa, mutta joilla ei ole tarvittavia tietoja ja osaamista?

Kyse on paitsi koulutuksellisesta haasteesta, myös yhteiskunnallisesti merkittävästä tekijästä, sillä vuoden päästä Facthacker tovereineen on äänestysiässä, jolloin kuka tahansa disinformaatiolla ratsastava taho voi pyrkiä hyötymään heistä omassa vaalikampanjassaan.

Eräs vastaus nuoremme ongelmaan on EU:n digipalvelusäädös. Hyvä yhteenveto DSA:n EU-kansalaisille antamista uusista oikeuksista on Sitran [kommenttikirjoituksesta](#), seuraavasti:

1. **Määrää itse algoritmistasi suurissa palveluissa**
2. **Saat oikeudet sisältöihisi ja tileihisi**
3. **Väärinkäyttöksiin puututaan**
4. **Mainonnan kohdentamista rajoitetaan**

Tarkastelemme näitä oikeuksia jäljemmässä lähemmin sen mukaan, mitä DSA mahdollistaa, miten oikeudet toteutuvat käytännössä ja mitä haasteita niihin liittyy. Lisäksi käsittelemme näitä asioita yhdessä DECA 28.10. isännöimässä keskustelutilaisuudessa.

Tavoitteemme on, että tämä keskustelupaperi:

- Auttaa arvioimaan yksittäisten käyttäjien mahdollisuuksia vaikuttaa informaatioympäristöönsä verkossa.
- Antaa kasvatusta- ja opetustyötä tekeville konkreettisia lähtökohtia nuorten media- ja informaatiolukutaidon kasvatukseen.
- Antaa työkaluja viranomaisille ja poliitikoille hahmottaa, kuinka paljon yksittäisen kansalaisen varaan valvontaa voi edes teoriassa laskea, vaikka kansalaiset tuntisivat DSA:n heille antamat mahdollisuudet.

Olemme havainneet, että yksittäisen kansalaisen taustatiedot ja aktiiviset yritykset vaikuttaa informaatioympäristöönsä verkossa ovat yleensä varsin heikot. Toivomme, että tämä johtaa keskusteluun, **mitä kukin voi tehdä ja mitä todella tarvitaan, jotta informaatioympäristö voisi kehittyä entistä turvallisemmaksi niin yksilön kuin yhteiskunnan kannalta.**

Samalla varoitamme, että tulevaisuudessa siintää mahdollisuus informaatioympäristöstä, joka on entistä saastuneempi valetiedosta, tekoälyn vuoksi epäaidompi ja käyttäjilleen epäterveellinen. Merkkejä tällaisesta kehityksestä on jo nähtävissä esimerkiksi Yhdysvalloissa.

EU-mailla ja erityisesti vahvan keskinäisluottamuksen pohjoismaissa on kiire toimia terveemmän informaatioympäristön puolesta. On nähtävissä, että nuorten uutismaailma on vaarassa eriytyä niin, että luotettavat uutislähteet korvautuvat kanavilla, jotka ovat alttiimpia algoritmien

ohjaukselle ja disinformaation levittäjille. Digipalveluasetuksen oikeuksien toteutumisesta huolehtiminen on yksi keino puuttua kehityksen suuntaan.

Jo DSA mahdollistamien uusien oikeuksien käsittelyä on syytä todeta, ettei DSA yksin riitä, mutta se tarjoaa meille EU-alueella selkänöjää reilummille digipalveluille ja toivoo digiajan demokratiaa kehitettäessä.

Nyt facthackeriltä vaaditaan ainakin:

- Itsetietoisuutta - tee digiprofiilitesti: <https://digiprofiilitesti.sitra.fi/>
- Digitaalista sivistystä - Päivitä digitaalista informaatiolukutaitoasi: <https://www.faktabaari.fi/dil/>
- Osallistumista digivallan pitämiseksi vastuussa lainsäädännön tukemana - [DSA ja sinä!](#)

DSA mahdollistaa 4 “supervoimaa”

1. Oikeus määrätä itse algoritmi suurissa verkkopalveluissa



Digipalveluasetus määrää erittäin suurille verkkoalustoille muita [tiukemmat velvollisuudet](#), mikä tarkoittaa käyttäjien näkökulmasta tiettyjä erityisoikeuksia. EU-komission laatimaan [nettijättien listaan](#) kuuluvat mm. Facebook, Instagram, Google-hakukone, Tiktok ja Amazon-verkkokauppa.



Facthackerin DSA-oikeus Tiktokin tapauksessa: Koska Tiktok on yksi luetelluista nettijäteistä, sitä koskee velvollisuus tarjota käyttäjille suosittelevajärjestelmän vaihtoehto, joka ei perustu käyttäjän profilointiin.

Oletuksena Tiktokin Sinulle/For you -näkyvässä on käytössä hyperpersonoitu suositteleva algoritmi, joka valitsee seuraavaksi näytettäviä videoita käyttäjästä kerätyn datan perusteella. Suosituksiin vaikuttavat mm. laitteesta, kontakteista ja muista lähteistä päätellyt kiinnostuksen kohteet, sijainti, aiemmin katsotut ja tykättyt videot sekä sillä hetkellä muiden samoista aiheista kiinnostuneiden käyttäjien suosimat videot. Tiktokin datankeruu on muihin somepalveluihin [verrattuna](#) selvästi laajempaa.

Tiktokin algoritmi vaikuttaa nopeasti käyttäjän toimintaan. Toisin kuin monessa muussa palvelussa, for you -algoritmin suosituksiin ei vaikuta se, keitä käyttäjä on ottanut seurantaan, vaan heidän videonsa ovat erillisellä Seurataan/Following-näkyvässä. Tiktokia vastaan Yhdysvalloissa nostetuista oikeuskanteista [vuotaneiden](#) Tiktokin sisäisten asiakirjojen mukaan käyttäjät voivat koukuttua sovelluksen käyttöön jopa 35 minuutissa ja ajautua algoritmin luomaan suodatinkuplaan eräissä tapauksissa jo 20 minuutissa.

Mitä Facthackerin kannattaa tehdä?

Jos hän haluaa vaikuttaa siihen, millaisia videosuosituksia hän Tiktokissa saa, hänellä on seuraavia mahdollisuuksia:

- Hän voi päättää, ettei hän käytä Tiktokin sovellusta. Tiktokia voi selata myös nettipalvelun kautta ilman kirjautumista, jolloin Tiktok ei profiloi käyttäjää. Lisäksi hän voi suojata itseään käyttämällä eri selainta kuin muussa nettisurffailussa sekä tyhjentää evästeet eri käyttökertojen välissä.
- Jos hän käyttää Tiktokin sovellusta ja hän on tyytymätön algoritmin valitsemiin videoihin, hän voi nollata algoritmin personoinnin sovelluksen asetuksista. Sitten hän voi yrittää opettaa algoritmia valitsemaan videoita monipuolisemmin eri aiheista ja käyttäjiltä.
- Hän voi myös asettaa sovelluksen asetuksista rajoitetun tilan päälle, jolloin Tiktok näyttää vähemmän sisältöä, joka voi tehdä "olosuhteiksi epämiellyttäväksi".
- Jos hän todella haluaa käyttää DSA-oikeuksiaan, hän voi kytkeä sovelluksen asetuksista mukautetut syötteet pois päältä. Tällöin Sinulle/For you -näkyvä ei perustu käyttäjälle tehtyyn profiiliin, vaan sisältää videoita, jotka ovat suosittuja samalla alueella.

Mitä hyötyä tästä DSA-oikeudesta todella on?

- Käytännössä Facthacker-hahmoa tuskin kiinnostaa katsoa vain videoita, joista jotkut muut ovat pitäneet, mutta kytkemällä Tiktokin personoidun algoritmin pois päältä hän voi välttää joutumasta algoritmin luomaan kapeaan suodatinkuplaan.
- Ei-personoitu algoritmi voi myös suojata riippuvuuden kehittymiseltä Tiktokin käyttöön.

Mitä haasteita tähän DSA-oikeuteen liittyy?

- Jos facthacker-hahmo on jo ehtinyt koukuttua Tiktokin käyttöön, hänelle voi olla vaikeaa luopua hyperpersonoidun algoritmin suosituksista. Monelle Tiktokin käyttäjälle on muodostunut ajatus, että algoritmi "tietää, mikä minua kiinnostaa". Näinhän ei todellisuudessa ole, vaan algoritmi pyrkii näyttämään sisältöjä, joille käyttäjä on ikään kuin altis - muiden kuin tietoisesti päätettyjen syiden vuoksi.
- Koska suosittelualgoritmi on Tiktokin toiminnan ydin, voidaan olettaa, että se ei tarkoituksella tarjoa käyttäjille aidosti kiinnostavaa vaihtoehtoa. Esimerkiksi henkilökohtaisesti säädettävät hakuparametrit aiheen ja sijainnin mukaan voisivat olla käyttäjiä enemmän kiinnostavia kuin saman alueen sekalaiset suositut videot.
- Suosittelualgoritmi on jokaisella käyttökerralla erikseen kytkettävä pois - kuinka helposti tämä jäisi tekemättä? Alustalla ei ole mitään insentiivejä kannustaa tähän vaihtoehtoon.
- Jos Facthackerilla olisi hyvä digitaalinen informaatiolukutaito, hän hakisi mieluummin itse aktiivisesti tietoa Tiktokin hakutoiminnolla ja muualta verkosta sen sijaan, että hän katselee vain algoritmin valitsemaa sisältöä.

Lisätietoa:

- Tiktok, Sinulle-syötteen uudistaminen, <https://support.tiktok.com/fi/account-and-privacy/account-privacy-settings/refresh-your-for-you-feed>
- Sitra, Näin kytket suosittelualgoritmit pois päältä suurissa some-palveluissa, <https://www.sitra.fi/artikkelit/nain-kytket-algoritmit-pois-paalta-suurissa-somepalveluissa/>

2. Oikeus omiin sisältöihin ja tileihin





Katso Faktabaari Facthacker [Tiktok-videomme Tiktokin hakutoiminnon ongelmista](#)

Digipalvelusäädös suojaa tiettyjä eurooppalaisten sisällöntuottajien perusoikeuksia kuten ajatuksenvapautta, sananvapautta, tiedonvälityksen vapautta ja mielipiteenvapautta ilman manipuloinnin kohteeksi joutumista. Nettiäitit eivät voi mielivaltaisesti poistaa sisältöä tai jäädyttää tilejä. Monissa somepalveluissa on aiemmin ollut ongelmana, että käyttäjien on ollut joko mahdotonta tai hyvin vaikeaa saada yhteys palvelun ylläpitoon tapauksissa, joissa sisältöjä on poistettu virheellisesti tai perusteetta.

Facthackerin DSA-oikeus Tiktokin tapauksessa: Facthackerin Tiktok-tunnus ja hänen Tiktokissa julkaisemansa sisällöt ovat DSA:n suojaamia, joten Tiktok ei voi poistaa niitä esimerkiksi hänen esittämien mielipiteiden vuoksi.

DSA:n mukaan sisältöä voi poistaa vain, jos se on lain tai käyttöehtojen vastaista. Jos Tiktok poistaa käyttäjän tunnuksen tai sisältöä, sen on ilmoitettava sisällöntuottajalle asiasta ja annettava selvät perustelut.

Facthackerin näkökulmasta DSA suojaa häntä mielivaltaiselta sisältöjen moderoinnilta, mikä on tärkeää, jotta Facthacker voi käyttää palvelussa edellä mainittuja perusoikeuksiaan. Tiktokia on esimerkiksi [arvosteltu](#) yhteyksistä Kiinan kommunistiseen puolueeseen ja siitä, että tämä on vaikuttanut siihen, kuinka palvelun moderointi ja algoritmi käsittelevät videoita, jotka liittyvät kommunistiselle puolueelle herkkiin aiheisiin.

Facthackerin pitäisi DSA:n myötä voida luottaa siihen, että hänen sisältöjään ei poisteta Tiktokista, mikäli ne eivät ole käyttöehtojen vastaisia tai ilmeisen laittomia. Ilmeisen laittomana sisältönä pidetään sellaista, jonka laittomuus on maallikolle selvää ilman oikeudellista analyysia.

Jos Tiktok poistaa Facthackerin sisältöjä, sen on esitettävä selkeät ja täsmälliset perustelut poistolle. Käyttäjällä on tällöin oikeus maksuttomasti ja helposti valittaa asiasta, ja valitus on käsiteltävä mahdollisimman nopeasti. Valitusta ei saa käsitellä automaattisesti, vaan se on tehtävä pätevän henkilön valvonnassa. Jos valitus on riittävästi perusteltu, alkuperäinen poisto tai rajoitus on peruutettava viivyttelämättä. Mikäli valitus ei ratkea näin, voidaan hakea apua puolueettomasta riidanratkaisuelimestä ja viime kädessä oikeudesta.

Mitä facthackerin kannattaa tehdä?

- Hänen on syytä noudattaa kaikessa toiminnassaan EU:n ja kotimaansa lainsäädäntöä.
- Hänen kannattaa pohtia, onko Tiktok varmasti se kanava, johon hän haluaa tuottaa sisältöä, ja voiko hän luottaa oikeuksiensa toteutumiseen palvelussa.
- Ennen videoiden julkaisua Tiktokissa hänen kannattaa tutustua palvelun [yhteisöohjeisiin](#).
- Hänen kannattaa huomioida videoissaan muiden tekemien teosten tekijänoikeudet. Mikäli Tiktok havaitsee videolla tekijänoikeuksia rikkovia ääniä tai musiikkia, videolta voidaan [poistaa äänet](#) automaattisesti.



Mitä hyötyä tästä DSA-oikeudesta todella on?

- Eri selvitysten mukaan Tiktokin moderoinnissa on huomattavia puutteita. Esimerkiksi itsensä vahingoittamiseen kannustavat videot ovat palvelusta [vuotaneiden](#) asiakirjojen mukaan voineet kerätä 75 000 katselukertaa ennen niiden poistamista.
- Koska DSA edellyttää Tiktokilta huolellisempaa ilmoitusten ja niistä tehtyjen valitusten käsittelyä, sen voidaan odottaa parantavan sisällön moderointia jatkossa.
- Tiktok on vastannut DSA:n vaatimuksiin julkaisemalla [läpinäkyvyysraportteja](#), jotka sisältävät mm. tiedot poistetuista sisällöistä ja poistojen syistä.
- Facthackerin osalta DSA tarjoaa hänelle ilmaisen keinon valittaa virheellisestä tai perusteettomasta sisältöjen poistosta. Niin ikään puolueeton riidanratkaisuelin on tarpeen tullen edullisempi ja helpompi jatkovalitustie kuin riidan käsittely oikeudessa.

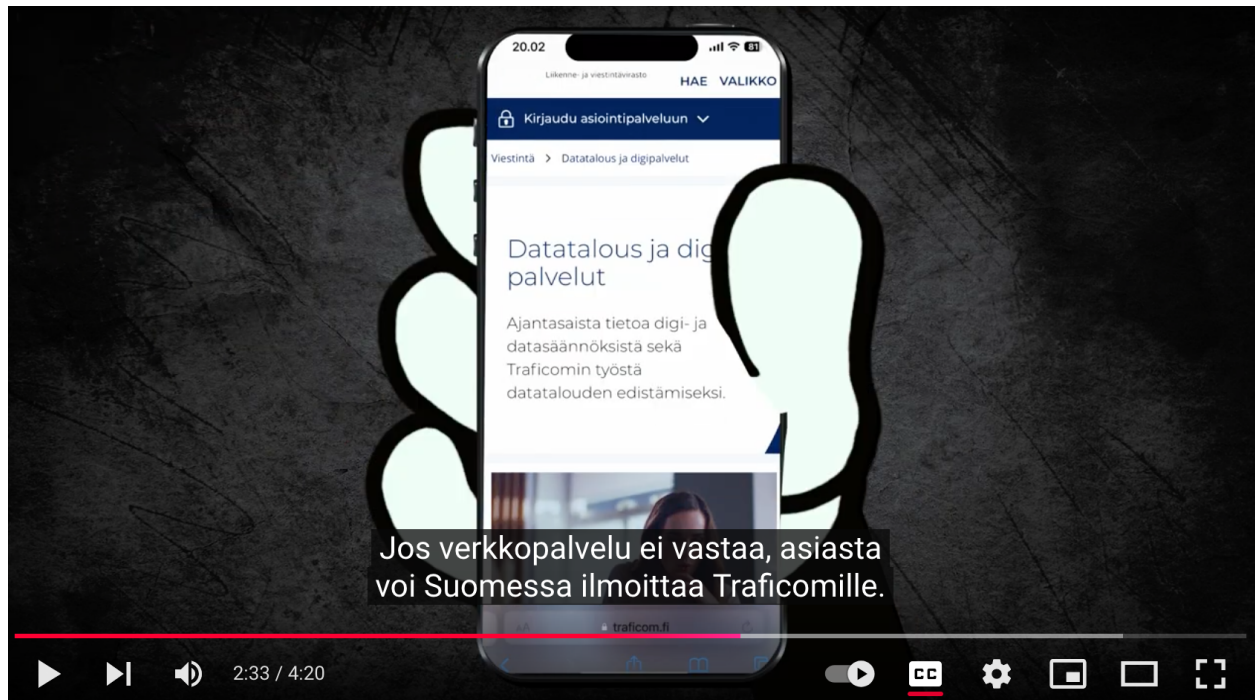
Mitä haasteita tähän DSA-oikeuteen liittyy?

- Tiktok on julkisesti esittänyt noudattavansa DSA:n ja muiden EU-säädösten vaatimuksia tarkasti, mutta on kyseenalaista, toimiiko se kuten kertoo. Esimerkiksi Yhdysvalloissa Tiktokia vastaan [nostettujen kanteiden](#) mukaan yritys kertoo väärää tietoa palvelun turvallisuusominaisuuksista.
- Facthackerin näkökulmasta ongelmaksi voi osoittautua Tiktokin suosittelualgoritmien läpinäkyvyyden puute. Vaikka Tiktok kertoo [ohjeissaan](#), millaista sisältöä se ei suosittele muille käyttäjille Sinulle/For you -algoritmissa, käyttäjä ei tosiasiassa voi tietää, onko hänen julkaisemansa sisällön näkyvyyttä rajoitettu algoritmissa vai ei.

Lisätietoa:

- Tiktok, Sisältörikkomukset ja estot, <https://support.tiktok.com/fi/safety-hc/account-and-user-safety/content-violations-and-bans>
- Tiktok, Valitukset ja muut oikaisumahdollisuudet, <https://www.tiktok.com/legal/page/global/compliant-handling-eea/fi>
- EU-komissio, Digitaalisia palveluita koskeva säädös (DSA): Kysymyksiä ja vastauksia, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fi/faqs/digital-services-act-questions-and-answers#ecl-inpage-users>

3. Oikeus siihen, että väärinkäyttöksiin puututaan



Digipalvelusäädöksen mukaan käyttäjän raportoidessa mahdollisesta laittomasta tai käyttöehtoja rikkovasta sisällöstä, verkkopalvelun täytyy vastata pyyntöön nopeasti. DSA:n mukaan kenen tahansa on voitava tehdä ilmoitus ja halutessaan anonymisti.

DSA:ssa ei määritellä, mikä sisältö on laitonta, vaan se määritellään muissa laeissa joko EU:n tasolla tai kansallisessa lainsäädännössä. EU:n tasolla säädeltyjä sisältöjä ovat esimerkiksi terroristinen sisältö, lasten seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvä materiaali ja laitton vihapuhe. Jos jokin sisältö on laitonta vain tietyssä EU-maassa, se tulee poistaa vain kyseisellä alueella.

Lisäksi nettijäteiltä edellytetään disinformaation torjumiseen liittyvää riskinhallintaa ja torjuntatoimenpiteitä. TikTok on yhdessä useiden muiden nettipalvelujen kanssa sitoutunut [disinformaatiota koskeviin käytäntösääntöihin](#). EU-komission on tarkoitus integroida käytäntösäännöt vuoden 2024 aikana osaksi DSA:ta, mikä mahdollistaisi myös niihin sitoutuneille [EFCSN](#)-verkoston faktantarkistajille lisämahdollisuuksia valvoa digivaltaa.

Facthackerin DSA-oikeus Tiktokin tapauksessa: Jos Facthacker diginatiivimme kohtaa Tiktokissa laitonta tai käyttöehtoja rikkovaa sisältöä, hänen on voitava ilmoittaa siitä joko suoraan sovelluksesta tai muuta kautta – myös anonymisti.

Tiktokin on DSA:n perusteella esitettävä selkeät käyttöehdot sekä tarjottava ilmoitusmenettely, jossa kuka tahansa voi ilmoittaa palvelussa olevasta laittomasta sisällöstä. Mahdollisia tapoja



toteuttaa ilmoituskanava ovat esimerkiksi verkkolomakkeet, sähköpostiosoitteet, pikaviestit ja chatbotit.

Tiktokissa ilmoitus laittomasta videosta on mahdollista tehdä suoraan sovelluksesta käsin painamalla videota pitkään ja valitsemalla aukeavasta ponnahdusikkunasta kohta "Tee ilmoitus". Tiktokin verkkopalvelussa vastaava toiminto on videon oikean yläkulman kolmen pisteen valikon takana kohta "Ilmoita".

Verkkopalvelun tulee kuitata ilmoituksen vastaanotto sekä vastata ilmoittajalle, minkä päätöksen se teki ilmoituksesta. Vastauksen yhteydessä palvelun tulee kertoa, miten päätöksestä voi valittaa. Valituksen teko tulee olla helppoa ja maksutonta. Valituksen voi tehdä 6 kk:n ajan alkuperäisestä päätöksestä.

Mitä Facthackerin kannattaa tehdä?

- Facthackerin kannattaa tutustua Tiktokin [yhteisöohjeisiin](#), jotta hän voi tunnistaa niitä rikkovat sisällöt.
- Kohdatessaan ilmeisen laittomia tai käyttöehtoja rikkovia sisältöjä, Facthackerin kannattaa ilmiantaa videot ylläpidolle.
- Facthacker voi ilmoittaa Tiktokille myös valesisällöistä tai erityisesti vaaleihin liittyvästä disinformaatiosta.
- Mikäli Tiktok ei vastaa Facthackerin tekemään ilmoitukseen, hän voi ilmoittaa DSA:n velvollisuuksien laiminlyönnistä [Traficomille](#).

Mitä hyötyä tästä DSA-oikeudesta todella on?

- Jos Facthacker tai esimerkiksi hänen kaverinsa joutuu kiusaamisen tai yksityisyyden loukkauksen kohteeksi Tiktokissa julkaistuissa sisällöissä, ilmoitusmahdollisuus on hyvin tärkeä tilanteeseen puuttumiseksi.
- DSA:n tarkoitus on suojata varsinkin alaikäisiä verkossa. Tiktokissa on ollut lukuisia tapauksia, joissa alaikäiset ovat joutuneet seksuaalisen häirinnän kohteeksi. Esimerkiksi vuonna [2022 julkaistu raportti](#) kertoi, kuinka lapsille oli lahjoitettu virtuaalista rahaa vastineeksi riisuutumisesta live-videolähetyksissä. DSA:n ilmoitusmenettelyn ja sen valitusmahdollisuuden voi odottaa parantavan lasten turvallisuutta myös Tiktokissa.
- EU-komissio [aloitti huhtikuussa 2024 Tiktokia koskevan menettelyn](#) digipalvelusäädöksen nojalla liittyen Tiktok Lite Rewards -sovelluksen julkaisuun Espanjassa ja Ranskassa. Kyse oli sovelluksesta, jonka avulla käyttäjät voivat ansaita pisteitä, kun he suorittavat Tiktokissa tiettyjä toimia kuten katsovat videoita tai seuraavat muita käyttäjiä. Tämän jälkeen Tiktok perui Lite Rewards -sovelluksen julkaisun, mikä on hyvä osoitus DSA:n valvonnan vaikuttavuudesta.

Mitä haasteita tähän DSA-oikeuteen liittyy?



- Tiktokin uusimman [DSA-avoimuusraportin](#) mukaan Tiktokilla on suomenkielisen sisällön moderointiin 42 työntekijää. Tämä on yllättävää, sillä esimerkiksi Facebookilla ja Instagramilla vastaava lukema on 15 ja Youtubella 24. Käyttäjän ja viranomaisten näkökulmasta kysymys kuuluu, voidaanko Tiktokin raportteihin luottaa.
- Tiktokilta [vuotaneiden](#) sisäisten asiakirjojen mukaan palvelu ole poistanut kaikkea laitonta materiaalia, vaikka ne olisi tunnistettu laittomaksi. Tämä herättää kysymyksen, noudattaako Tiktok tosiasiallisesti DSA:n vaatimuksia.
- Faktabaari ei luota alustojen DSA-raportteihin niin kauan, kun alkuperäiseen dataan ei päästä riippumattomien tutkijoiden toimesta tarkistamaan sen paikkansapitävyyttä.
- Esimerkiksi eräällä Tiktokin alihankkijan julkaisemalla suomenkielisellä medialukutaitovideolla esitettiin olleen presidentinvaalien alla yli 6,8 miljoonaa katselukertaa. Lukema epäilemättä palvelee Tiktokin julkisuuskuvaa, mutta se ei vaikuta uskottavalta. [Lisätietoa](#).
- Mikäli ilmoitus laittomasta sisällöstä tehdään Tiktokin verkkopalvelun kautta ilman sisäänkirjautumista, Tiktok ei kysy ilmoittajan yhteystietoja. Tässä tapauksessa ilmoittaja ei voi saada vastausta ilmoitukselle.
- Facthacker-hahmomme osalta ongelmaksi voi muodostua se, että Tiktok ei kerro, minkä ajan sisällä hän voi odottaa päätöstä lähetetylle ilmoitukselle. Käyttäjä on epätietoisuudessa siihen asti, että Tiktok antaa päätöksen.

Lisätietoa:

- Tiktok, Miten laittomasta sisällöstä ilmoitetaan?,
<https://www.tiktok.com/legal/page/global/reporting-illegal-content/fi>
- Traficom, Verkkoalustan käyttäjän oikeudet ja velvollisuudet,
<https://www.traficom.fi/fi/viestinta/datatalous-ja-digipalvelut/verkkoalustan-kayttajan-oikeudet-ja-velvollisuudet>
- Faktabaari, Jätetäänkö medialukutaito ja käyttäjille näkyvä vaalisisältö alustojen armoille?,
<https://faktabaari.fi/nakokulmat/jatetaanko-medialukutaito-ja-kayttajille-nakyva-vaalisisalto-alustojen-armoille/>

4. Oikeus kohdennetun mainonnan rajoittamiseen



Digipalvelusäädös kieltää mainosten kohdentamisen arkaluonteisten tietojen ja alaikäisten tietojen perusteella. Käytännössä tämä tarkoittaa, että nettijätit eivät saa käyttää profilointia alaikäisille esitettävissä mainoksissa.

Mainosten kohdentamisessa ei saa käyttää myöskään niin sanottuja suojattuja tietoja kuten seksuaalista suuntautumista, etnistä alkuperää tai uskontoa. Vaikka käyttäjästä olisi tunnistettu tällaisia tietoja datasta, niitä ei saa käyttää mainonnan kohdentamiseen. Rajoitus koskee niin kaupallista kuin poliittistakin mainontaa. Lapsia koskevat mainonnan rajoitukset suojaavat siten myös kohdennetulta vaalivaikuttamiselta.

Koska useat sosiaalisen median palvelut ovat juuri lasten ja nuorten suosimia, DSA:n voi katsoa tarkoittavan niille isoa muutosta. Aiemminkin nettipalvelujen on pitänyt huomioida alaikäiset muita käyttäjien paremmin, mutta käytännössä rajoitukset ovat olleet kosmeettisia ja käyttäjät ovat voineet kiertää ne helposti.

Facthackerin DSA-oikeus Tiktokin tapauksessa: Koska Facthacker on 17-vuotiaana alaikäinen, Tiktok ei saa näyttää hänelle profilointiin perustuvia mainoksia.

Tiktokin ikäraja EU:ssa on 13 vuotta. Tämän ikäiset voivat myös kansallisen tietosuojalain mukaan itse hyväksyä henkilötietojensa käsittelyn tietoyhteiskunnan palveluissa. Tiktok kertoo [huomioivansa](#) nuorten eli alle 18-vuotiaiden käyttäjien oikeudet. DSA:n myötä Tiktok on



muuttanut [käyttäjätunnusten oletusasetuksia](#) siten, että ne määräytyvät iän mukaan seuraavasti:

13–15-vuotiaat

- Tili on oletuksena yksityinen. Vain hyväksytyt ihmiset voivat seurata ja nähdä käyttäjän videot, esittelyn, tykkäykset ja seuratut tilit sekä seuraajat.
- Muut käyttäjät eivät voi käyttää videoita uudelleen omissa videoissaan.

16–17-vuotiaat

- Tili on oletuksena yksityinen, mutta käyttäjää pyydetään vahvistamaan valinta. Käyttäjä voi valita myös julkisen tilin tai pyytää sovellusta muistuttamaan valinnasta myöhemmin.

Käyttäjän tunnistaminen alaikäiseksi perustuu hänen itsensä ilmoittamaan syntymäaikaan. Siksi ikärajoitusten kiertäminen on helppoa. Esimerkiksi Sinulle/For you -syötteeseen valittujen videoiden julkaisijoiden edellytetään olevan vähintään 16-vuotiaita, mikä voi johtaa nuoremmilla käyttäjillä houkutukseen valehdella ikänsä rekisteröitymisessä. Alle 16-vuotiaat eivät myöskään voi vastaanottaa tai lähettää DM- eli yksityisviestejä.

Tiktokilla on [ohjeet ja verkkolomake](#) alle 13-vuotiaiden tilien ilmoittamiseen.

Facthackerin tapauksessa häntä ei 17-vuotiaana koske useimmat Tiktokin toimintoihin liittyvät ikärajoitukset. Sen sijaan Tiktok [rajoittaa](#) iän perusteella hänelle näytettäviä videoita ja mainoksia niin, että Facthacker ei pitäisi nähdä seuraavan tyyppisiä sisältöjä:

- Syömishäiriöt ja kehonkuva
- Vaaralliset toimet ja yllytykset
- Alastomuus ja vartalon paljastaminen
- Seksuaalisesti vihjaileva sisältö
- Järkyttävä ja yksityiskohtainen sisältö
- Uhkapelaaminen
- Alkoholi, tupakka ja huumeet

Mitä Facthackerin kannattaa tehdä?

- Jotta Facthacker-roolimallimme olisi Tiktokissa ikärajaan perustuvien suojoitusten piirissä, hänen tulisi ilmoittaa Tiktokiin rekisteröityessään oikea syntymäaikansa.
- Mikäli Facthacker on vahingossa tai tahallaan ilmoittanut väärän syntymäajan, hänen pitäisi poistaa nykyinen käyttäjätunnus ja rekisteröityä halutessaan uudestaan Tiktokiin.
- Facthackerin kannattaa myös harkita personoitujen mainosten kytkemistä kokonaan pois käytöstä sovelluksen asetuksista kohdasta Sisältö ja näyttö → Mainokset.

Mitä hyötyä tästä DSA-oikeudesta todella on?



- DSA:n tavoiteena on suojata alaikäisiä verkkopalveluissa. Tiktokissa on todettu lukuisia alaikäisille vaarallisia somehaasteita, kiusaamista sekä alaikäisten seksuaalista häirintää. Siksi DSA:n alaikäisiä koskevat suojaustoimet ovat juuri Tiktokissa tarpeen.
- Koska Tiktok on varsinkin alaikäisten suosima sosiaalisen median palvelu, alaikäisille kohdennettujen mainosten rajoitukset ovat niin ikään tarpeellisia.

Mitä haasteita tähän DSA-oikeuteen liittyy?

- Vaikka Tiktokilla on ilmoituslomake alle 13-vuotiaiden tilien ilmiantoon, Tiktokilta [vuotaneiden](#) asiakirjojen mukaan se kehottaa valvojiaan olemaan puuttumatta niihin.
- Käytännössä Tiktokin ikärajavalvonta ei toimi, koska käyttäjien ikää ei tarkisteta esimerkiksi huoltajilta rekisteröitymisen yhteydessä. Tämän vuoden tammi-maaliskuussa Tiktokista [poistettiin](#) 22 miljoonaa liian nuorten käyttäjien tunnusta.
- Empiirisen kokemuksen mukaan Tiktokissa on runsaasti alle 13-vuotiaita käyttäjiä. Myös [DNA:n koululaistutkimuksen 2024](#) mukaan Tiktokilla on runsaasti suomalaisia alle 13-vuotiaita käyttäjiä - aina 5-7-vuotiaista alkaen.
- Tiktok sallii hiljaisesti alle 13-vuotiaat käyttäjät. Tämä tulee ilmi huoltajille suunnatussa [ohjesivussa](#), jossa Tiktok "ymmärtää", että huoltajat voivat haluta sallia tilien luonnin myös alle 13-vuotiaille lapsille. Tässä kohtaa vastuu on ensisijaisesti huoltajilla, mutta toissijaisesti myös Tiktokilla.
- Tätä kirjoittaessa Tiktokin mainosalustan ohjekeskuksen [mukaan](#) mainosten kohdentaminen iän perusteella on mahdollista myös 13-17-vuotiaille.
- Tiktokin [tiedotteen mukaan](#) heinäkuusta 2024 lähtien 13-17-vuotiaille eurooppalaisille käyttäjille ei enää näytetä personointiin perustuvia mainoksia, jotka perustuvat heidän toimintaansa Tiktokissa tai sen ulkopuolella.
- Koska mainoksia voidaan edelleen kohdentaa alaikäisille, alaikäiset käyttäjät voivat edelleen nähdä mainoksia Tiktokissa. Esimerkiksi Fackhacker-hahmomme ei tosiasiaassa voi todentaa, onko mainoksen kohdentamisessa käytetty profilointia vai ei.

Lisätietoa:

- Tiktok, Miten mainoksia personoidaan?, <https://support.tiktok.com/fi/account-and-privacy/personalized-ads-and-data/how-your-ads-are-personalized>
- Tiktok, Alaikäisten valitukset, <https://support.tiktok.com/fi/safety-hc/account-and-user-safety/underage-appeals-on-tiktok>
- Tiktokin mainoskirjasto, Suomi, <https://library.tiktok.com/ads?region=FI>



Loppusanat: FactHackerilta vaaditaan paljon

DSA:n antamien "supervoimien" ja käytännön haasteita Faktabaarin Tiktok- tilin ylläpitäjän kanssa verrattuumme 28.10. Keskusteluun osallistuneiden oli helppo yhtyä DECA-hankkeen piirissä esitettyyn näkemykseen: **"DSA:n riskienhallintaperustainen lähtökohta ei yksin edistä kansalaisten, edes nuorten, omistajuutta ja toimintakykyä: tähän tarvitaan eri toimijoiden merkittävää panostusta ja yhteistyötä."**

Palatkaamme kuitenkin vielä keskustelupaperin alun kysymyksiin uudestaan Faktabaari Lab tilaisuudessa käydyin keskustelun pohjalta.

1. Missä määrin digipalveluasetus tukee diginatiivia Facthackeriä somepalveluissa, joiden kautta hän pääasiassa seuraa uutisia ja saa tietoa ajankohtaisista yhteiskunnallisista asioista?

Keskustelun pohjalta arvioitiin, että 17-vuotiaan diginatiivin kyky saavuttaa Facthacker-roolimallin taso vaatisi huomattavaa omistautumista, vaivaa ja kärsivällisyyttä, mihin yksilötasolla harvalla voi olla motivaatiota ja insentiivejä.

Faktabaarin oman Tiktokia pitkään äyryttäneen Facthackerin arvion mukaan DSA oikeuksista vain Tiktok- alustadesigniin oletuksena lisätty oikeus kohdennetun mainonnan rajoittamiseen palvelisi merkittävää joukkoa tarkisteltavista 17-vuotiaista, sikäli kun voimme luottaa Tiktok vakuutukseen tämän toteutumisesta. Omaehtoista, alustan asetusten jokaiseen käyttökertaan kohdistuvaa erillistä suojaustason nostoa ei käytännössä todennäköisesti toteuta juuri kukaan, mikä on kohdennettuun mainontaan keskittyvän yrityksen etu. Toisin sanoen monet DSA oikeuksista jäävät vain kömpelöiksi mahdollisuuksiksi ainakin nykyisillä asetuksilla. Jos on jo tottunut Tiktokin addiktiiviseen hyperpersonifoivaan algoritmiin, käytön rajoittamista helpompaa voikin olla samantien yrittää jättäytyä kokonaan Tiktokin ulkopuolelle.

Hieman paremmat mahdollisuudet hyödyntää DSA oikeuksiaan voi olla, jos aloittaa uutena Tiktokin facthacker- käyttäjänä. Tosin tällöinkin alustadesign on luotu niin, että riski retkahtamisesta algoritmin vietäväksi mukavuudenhalun viemänä tai vahingossa on merkittävä. Todennäköisempää on, että DSA:n mahdollistama keinovalikoima ja siinä todennäköisenä pidetty epäonnistuminen herättäisi rakentavaa turhautumista ja kritiikkiä digitaalista valtaa käyttävään alustaan - lisäpontimen jättää alusta, etenkin jos tarjolla on parempi vaihtoehto. Edellytyksenä tällä voi pitää että facthacker vähintään tunnistaisi alustan businessmallin eikä haluaisi alistua sen riskeille.

Vastuullisia uutislähteitä seuranneelle facthackerille pitäisi myös varsin nopeasti selvitä Tiktokissa, ettei alusta juuri sisällä vastuullista uutistuotantoa. Esim. kotimaisten JSN:oon kuuluvien medioiden tuottama sisältö alustalle on häviävän pieni osa kokonaisuudesta. Suoran viihteen lisäksi sieltä voi pikemminkin löytää uutisia jäljittelevää tunnepitoista sisältöä ilman julkaisijavastuuta. Näiden faktapohjaisuudesta



tai lähteistä ei yleensä ole mitään takeita. Se, että 49 prosenttia suomalaisnuorista kokee sen ensisijaiseksi uutislähteekseen kertoo ehkä ennemminkin, että nuoren suhde vastuulliseen uutistuotantoon on jo kärsinyt pahasti kuin että uutisia voisi Tiktokissa seurata aktiivisesti.

Tiktokin puolustukseksi on syytä todeta, että se ei mainosta itseään uutiskanavana. Hyperpersonoivana ja poikkeuksellisen addiktiivisena alustana sitä onkin syytä tarkkailla pikemminkin poikkeuksellisen addiktiivisena markkinointikanavana ja datankerääjänä omistajilleen - tuottavana bisneksenä. Tiktokiin käy hyvin somealustojen yleisimmästä businessmallista yleistys: Näennäisestä kuluttajasta tulee eteenpäin myytävä ja datallaan samalla alustafirman omaa tekoälyä kouluttava tuote. Missä määrin nuoret ovat tästä tietoisia on tutkimisen arvoista.

Personoinnista omistajuutta esimerkiksi Yle Areenan tapaan tai edes siitä maksua vastaan vapauttavaa optiota TikTok ei käyttäjälle tarjoa. Maksullisuuteen perustava omistajuus omasta datasta ja käyttökokemuksen personoinnista voisi olla ainakin markkinataloudellisesti luonteva lisäoptio nyt alustojen puolesta kömpelöksi suunniteltu DSA-käyttöliittymälle? Yleisemmin omistajuutta datasta ja yksityisyydestään tuottaville mediainnovaatioille olisi tarvetta tietoisuuden kasvaessa. Valinnanvaraa pitäisi löytyä.

Keskustelussa muistutettiin myös ettei alustojen vastuullisuuden arvioinnin osalta välttämättömään datan alkuperän ja alustojen sitoumusten riippumattomaan selvittämiseen ole vielä EU komission painostuksestaakaan huomatta kunnolla päästy.

Keskustelussa kuluttajan lisäoikeuksista ehdotettiin myös datan siirrettävyyttä ja yhteiskäyttöä. Töitä alustojen ja digivallan saattamisessa vastuulliseksi riittää. Kaiken kaikkiaan arvioitiin, että EU:lla on digilainsäädännön pohjalta sentään esimerkiksi yhdysvaltalaisia vankempi pohja vastuullisuuden ja läpinäkyvyyden vaatimiseen ja että sitä pitäisi kehittää alustoilta selkeistä haitoistaan kerättävillä resursseilla.

2. Kuka auttaisi Facthackeria ja muita teinejä, jotka uivat syvällä digitaalisen sisällön virroissa, mutta joilla ei ole tarvittavia tietoja ja osaamista?

Todettiin, että Faktabaarin, Sitran ja DECA-hankkeen edistämä digitaalinen infomaatiolukutaito on lupaava lähestymistapa tietoisuuden nostosta nuorten saastuneen ja faktapohjaisuuden näkökulmasta saastuttavasta infomaatioympäristöstä.

Sosiaalisten medioiden osalta ollaan jo osin myöhässä, mutta merkittävää potentiaalia keskustelussa nähtiin luotaessa suhteessa generatiiviseen tekoälyyn "tukiälynä". Haastavaa diginatiivien lähtötilannetta vasten koettiin tärkeäksi, että narratiivia



digitaalisesti lukutaitoisesta nuoresta pyrittäisiin kehittämään aktiivisuutta ja uteliaisuutta tukevaksi - ei nuoria syyllistäen.

Jokaiseen ongelmaan tulisi pyrkiä vastata ainakin yhdellä - vaikka keskeneräiselläkin - ratkaisulla, jolla nuori voisi kokea toimijuutta läpinäkyvämmän ja vastuullisemman digitaalisen infomaatioympäristön puolesta. Todettiin, että teema digitaalisista oikeuksista olisi tärkeä saada mahdollisimman hyvällä faktapohjalla takaisin nuorille itselleen arvioitavaksi ja ajan saatossa myös päättäjien tuella ratkaistavaksi. Tässä lainsäädäntö – nykyinen ja tuleva – antaa tarvittavaa selkänöjää kunhan se tunnetaan.

Lisätukea nuorten omistajuuden pohdintaan löytyy DECA:n [selvityksestä](#), joka muistuttaa mm. “nuorten olevan monikko” ja sisältää nuorten journalistien RARE Median kommentit.

Yhtenä kokouksen ratkaisusta päätettiin kontaktoida sekä RARE-median JSN vastuulliseen journalismiin sitoutuneisiin diginativeihin, mutta myös julkisen palvelun toimijoihin Ylessä. Heillä voisi olla kiinnostusta jatkaa havaintojen pohjalta yhteistyötä 28.10. keskusteluun osallistuneiden kanssa. Faktabaari lupasi olla yhteydessä [RARE Mediaan](#) ja Yleen yhteistyömahdollisuuksien kartoittamiseksi.

DSA koordinaattorin pienin resurssein toteutettavaan, mutta tarpeelliseksi katsottuun tukeen kansalaisille ehdotettiin tueksi opiskelijavoimin toteutettua haastekilpailua kehittää “tukiälyä” infomaatiohäiriöiden vähentämiseen alustoilla. Asiaa luvattiin jatkoselvittää sekä sen esilletuoneessa yliopistossa että DSA-koordinaattorin toimistossa. Todettiin, että jos DSA:n toimeenpanoa ei testata aktiivisesti, sen mekanismit eivät kehity. Kansalaiset kaipaavat esimerkkejä.

Mikäli DSA oikeudet eivät vaikuta toteutuvan, DSA saattaa helposti joutua ideologisen deregulaation kohteeksi ennenkuin sen on annettu osoittaa potentiaalinsa myös kansalaisille. Parhaimmillaan DSA mahdollistava monitorointi kehittyisi mahdollistavaksi ja aktivoivaksi toiminnaksi, jossa myös Faktabaarin pilotoima digivahti* voisi kehittyä digivallan monitorointia täysin riippumattomasti tukevaksi ennaltaehkäiseväksi toiminnaksi. Jos manipuloivasta toiminnasta ei voi jäädä kiinni, insentiivit kehittää toimintaa vähenevät. Faktabaarin digivaalivahti-hanke onnistui nostamaan merkittäviä ongelmia julkiseen keskusteluun ja myös EU-komission keräämään näyttöön ongelmista**. Vaikka Tiktok oli ansaitusti tämän tarkistelun keskiössä on huomattava että pitkälti samalla liiketoimintamallilla toimivia kilpailijoitaan ei saa unohtaa. Komissiolla on paraikaa tutkinta käynnissä Tiktok rinnalla mm. X:n ja Youtuben osalta.

Seuraava DSA:n uudelleentarkastelun paikka ja eri lainsäädäntöaloitteiden synergioiden arvionti liittyy uuden EU-komission nostamaan Digital Fairness Act -aloitteeseen, jolla tarkoitus paikata kuluttajanäkökulmasta nykylainsäädännön



ongelmakohtia. Tämän rinnalla tekoälyn ja sen myötä suosittelualgoritmien kehitys tulee saada eettisesti kestäväälle – ihmisen heikkoudet ja vahvuudet huomioivalle – tielle. Toimintataso digilainsäädännölle on EU. Suomalaisten osalta luontevin alku on hakea yhteistyötä ainakin luottamuksen rapautumisesta jo niinikään kärsivistä muista pohjoismaista. DSA:n toimeenpanosta tuleekin todennäköisesti vastaamaan suomalaismetsästäjä ja meillä kaikilla on nyt näytön paikka vastuullisemman informaatioympäristön edistämiseksi. Digivahteja tarvitaan.

Tekijät: Harto Pönkä, Mikko Salo & Faktabaari-yhteisön tuella 28.10.2024

Keskusteluraportti on toteutettu osana “Digipalvelulainsäädännön jalkauttaminen ja monitoroinnin käynnistäminen Suomessa” -hanketta Sitran tuella.

* * *

*Kiinnostuitko keskustelupaperin tematiikasta?

Liity Faktabaarin digivahtiksi!

- Miten se toimii? <https://www.youtube.com/watch?v=Uu87AR0gy0s>
- **Löydöksiä Facthacker -verkostomme kanssa: <https://faktabaari.fi/digivaalivahti/> ml. laaja kansainvälistä huomiota partnerimme CheckFirst kanssa laatima [Tiktok - digivaalivahtiraportti](#)
- Tarkista itse: <https://dashboard.crossover.social/>
- Voit seurata FactHackeriämme myös Tiktok:ssa: <https://www.tiktok.com/@faktabaari/>
- Ota yhteyttä ja osallistu: digivaalivahti@faktabaari.fi

